

monitoring report

Izbori u BiH '96

bulletin of the institute for war & peace reporting & media plan

10 juli 1996

broj 6

Sedmični pregled BiH medija: 1-7 juli 1996

Mostar i Karadžić nastavili su dominirati u programima medija prošle sedmice: Mostar zbog održanih izbora, Karadžić zbog kandidature koja mu se osporava. Treća velika tema u vezi izbora, prijava stranačkih lista za izbore, koji će se održati 14 septembra, zaostajala je i po vremenu koje joj je posvećeno u radio televizijskim emisijama i po prostoru koji je dobila u novinama.

Ove sedmice usredotočiti ćemo se, kako na reakcije na izbore u Mostaru, tako i na televizijske vijesti u Republici Srpskoj. Također ćemo dati i rezime nedavno objavljenih pravila medija za pokrivanje predizborne kampanje.

Mostar jedinstven ili podijeljen

"Dnevnik" **Radio televizije Mostar** reagovao je sa primjetnom dozom suzdržanosti na pobjedu Liste za jedinstveni Mostar na izborima koji su održani 30 juna. Za razliku od Hrvatske televizije Mostar (vidi dalje u tekstu), na Radio televiziji Mostar nisu ni likovali, ni davali nesmotrene izjave zasnovane na neslužbenim rezultatima. Ograničili su se na to da 2 jula emituju službena saopćenja i čestitke vodećih političara, kao da su očekivali, da bi se uskoro mogli pojaviti problemi u potvrđivanju rezultata izbora.

Medjutim, bilo je jasno da je ova stanica dijelila radost sa gradjanima, koje je intervjuirala na ulicama istočnog Mostara. Stanica je, također, najavila da će te večeri biti priredjen vatromet, ali nije objasnila zašto. To bi bilo suvišno.

Umjesto da polemizira sa Hrvatima, glavni urednik Radio televizije Mostar Alija Behram napao je lidera SDP Nijaza Durakovića, zato što je rekao da su Mostarci u stvari učestvovali u nacionalnom

popisu stanovništva, a ne na izborima. Iako se čvrsto držao stava da su izbori predstavljali prije svega pobjedu za jedinstveni grad, ipak se mogla primijetiti tendencija da se taj uspjeh pripíše SDA.

Vijest o nepravilnostima na biralištu u Bonu, emitovana je 3 jula, ali bez ikakvog komentara. Cjeloviti izvještaji o odluci Gradske izborne komisije da poništi izbore u Bonu uslijedili su narednog dana. Gradonačelnik Safet Oručević pojavio se sada po prvi puta, kako bi naglasio da će se poštivati odluka ombudsmena za izbore. TV Mostar nastavio je da se suzdržava od bilo kakvog vlastitog uredničkog komentara.

"Dnevnik" se upustio u sukob kao zainteresirana strana samo 5 jula, ali se još uvijek ograničio samo na emitovanje stavova iz službenih izvora. Na primjer, u "Dnevniku" je citirana izjava arbitra za Federaciju Christian Schwarz Schilling (Kristijan Švarc Šiling) u kojoj kaže da je ono što se desilo u Bonu "jednostavna birokratska greška." Urednici su također uzmaknuli pred trijumfalističkim izazovom da emituju Oručevićev govor održan toga dana, u kojem on čestita Mostarcima zato što su formirali "divizije od 28 do 30 hiljada ljudi", koje su se oduprle svim pokušajima razjedinjenja.

Odluka ombudsmena donesena 6 jula, kojom se potvrđuju rezultati izbora saopćena je mirno i bez euforije. Tako je RTV Mostar, uprkos makar i uslovnoj pobjedi opcije za jedinstveni Mostar, uspio tokom ove sedmice da u profesionalnom smislu ostane čvrsto na zemlji i da obavi svoj posao.

Stvari su izgledale sasvim drugačije u zapadnom dijelu grada. **Hrvatska Televizija Mostar** pokušavala je od početka da interpretira rezultate glasanja drugačijim nego što su bili, ili manje

značajnim nego što su izgledali. Gradonačelnik zapadnog Mostara i nosilac liste HDZ, Mijo Brajković bio je 1 jula gost u studiju, zajedno sa sefom svoje predizborne kampanje Srećkom Vučinom, kako bi se zajednički opravdali i podijelili krivicu. Brajković je tvrdio da je Evropska Zajednica "napravila neke mahinacije", koje su i njemu i voditeljici bile očigledno toliko jasne, da ih nije trebalo objašnjavati gledaocima. Novinari su takodjer bili krivi što su došli u Mostar očekujući da vide sukobe i senzacije. To je bila izjava koju je voditeljica te večeri spremno prihvatila. Odgovarajući na njenu primjedbu, koja je trebala da mu pomogne, kako je HDZ dobio više glasova nego bilo koja druga stranka pojedinačno, Vučina je sa svoje strane izvukao sljedeći matematički zaključak: "Ako je HDZ dobila 26.000 glasova, dobila ih je sama, dok je Lista za jedinstveni Mostar, sastavljena od četiri stranke, dobila 28.000. To znači da je u prosjeku svaka od njih dobila samo 7.000"

Na kraju njihovog istupa (koji je obuhvatio najviše prostora u "Dnevniku") Brajković je obećao da će učiniti sve što može, kako bi se povećala gledanost, odnosno slušanost radija i televizije.

Program nastavlja u istom tonu 2 jula, sa voditeljem koji najavljuje "kao što se i očekivalo HDZ je ubjedljivo pobijedila u hrvatskoj općini Mostar dok je SDA, koja se ovog puta pojavila pod imenom Lista za jedinstveni Mostar, pobijedila u muslimanskoj općini." Voditelj je nastavio komentarisati na sljedeći način: "Hrvatski narod i njegov pokret (ili Stranka ako vam se to više sviđa)- HDZ, je svojom zrelošću osigurala osnutak, sukladno sa Dejtonskim sporazumom, tri hrvatske općine, a time i njihov nacionalni, kulturni i vjerski identitet."

Drugim riječima, što se tiče HTV Mostar, izbori su nagovijestili podjelu grada. Tako je u drugom komentaru rečeno da je "likovanje muslimanske vlasti i pučanstva, po običaju neutemeljeno i neodmjereno, kao u nizu slučajeva do sada, poglavito stoga što prema neslužbenim podacima SDA ima samo oko 1700 glasova više od HDZ, a to ne znači baš ništa." Lekcija iz matematike nastavljena je ponovnim emitovanjem, nakon "Dnevnika", cijelog razgovora sa Brajkovićem i Vučinom od prethodne večeri.

Vijest iz Bona ne samo da je pozdravljena dobrodošlicom 3 jula, nego je i prihvaćena, kao da znači da će glasanje u ovom njemačkom gradu sigurno biti ponovljeno. Odluka Gradske izborne komisije da poništi glasanje u Bonu, ojačala je ova očekivanja 4 jula. Kada je 7 jula objavljena

suprotna odluka ombudsmena Konstantina Zeposa, indignacija HTV Mostara bila je tim veća. Medjutim, i dalje je nastavljeno pretvaranje da je "naš HDZ" zaista dobio izbore.

Hrvatska televizija predstavila je pobjedu HDZ u Mostaru nešto malo suptilnije. "Dnevnik" od 2 jula emitovao je prilog u kome predsjednik HDZ BiH Božo Rajić, izlazeći sa prijema kod predsjednika Tudjmana, govori o moralnoj pobjedi "jer su se sve druge stranke udružile protiv nas." Govoreći slijedećeg dana u istoj emisiji, Brajković je objasnio da su Hrvati bili žrtve mnogih nepravilnosti od kojih je višak glasačkih listića u Bonu samo jedan primjer.

Štampa o Mostaru

Tokom prošle sedmice sarajevska štampa nastavila je sa sveobuhvatnim pokrivanjem kako opće predizborne kampanje, tako i rezultata mostarskih izbora. Gotovo 50 posto članaka i vijesti, koje su se odnosile na izbore, a koje su objavljene u štampi, posvećeno je mostarskim izborima, premda je interes opao sredinom sedmice, kada su objavljene liste kandidata raznih stranaka za septembarske izbore u Bosni i Hercegovini.

Oslobodjenje je u sedmici od 1-7 jula objavilo 74 priloga o izborima, od kojih se 31 odnosio na Mostar. *Večernje novine* imale su 78 članaka, od kojih se 55 odnosilo na izbore u Mostaru. 28 od 75 članaka posvećenih izborima u *Dnevnom avazu*, odnosilo se na Mostar. Od tri dnevna lista, jedino su *Večernje novine* povećale ukupan broj članaka posvećenih izborima, u odnosu na sedmicu od 24-30 juna.

Sedmični listovi su takodjer dali značajan prostor mostarskim izborima: *Svijet* je objavio šest članaka, *Ljiljan* pet, a *Hrvatska riječ* sedam.

Komentarisanje izbornih rezultata u Mostaru

Što se tiče domaćih političkih stranaka, BiH medija i relevantnih međunarodnih institucija, mostarski izbori očekivani su kao značajni i kao proba pred septembarske izbore, i kao test za procese formiranja novih demokratski izabranih vlada. Sada, nakon izbora, izgleda očigledno da su takva očekivanja bila pretjerana i da su ovi lokalni izbori imali izrazito lokalni značaj.

Prvi neslužbeni rezultati pokazali su da je Lista gradjana za jedinstveni Mostar dobila 48 posto glasova, HDZ 45 posto i Združena lista pet opozicionih stranaka 5 posto. Ostale liste i

nezavisni kandidati jedva da su dobili 1 posto glasova, ili čak i manje od toga.

Ovi rezultati izazvali su oduševljenje kod SDA i kod njenih koalicionih partnera: Stranke za BiH, Liberalne bošnjačke organizacije i Srpskog građanskog vijeća, odnosno kod onih, koji zagovaraju jedinstvenu BiH i jedinstveni Mostar. Safet Oručević, pišući građanima Mostara kao nosilac pobjedničke Liste za jedinstveni Mostar, čestita im "na velikoj izbornoj pobjedi, koju smo svi zajedno ostvarili, objedinjeni oko zajedničke ideje jedinstvenog Mostara."

Sva tri sarajevska dnevna lista podržala su ocjenu da su rezultati mostarskih izbora velika pobjeda, zabilježivši to krupnim naslovima na prvim stranama, i puneći mnoge stranice tekstovima o tome. *Večernje novine* na prvoj strani donose krupan naslov, koristeći nadimke stranačkih vodja i objavljujući: "Safa 48 odsto, Mijo 45..." a u jednom prilogu pišu: "Na lijevoj obali Neretve, pobjeda Mostara dočeka je zagrljajima i suzama radosnicama, sa neskrivenom vjerom ljudi u bolje sutra." U drugom napisu, list piše: "Prvi rezultati u zapadnom dijelu grada dočekani su s nevjericom jer se na izborima očekivalo više od HDZ BiH."

Oslobodjenje, sa svoje strane, piše, "Osnovna emocija poslije izbora bilo je zadovoljstvo i kod građana i kod političara i domaćih i stranih." "Čak je i ambasador Steiner (Štajner)", prema *Oslobodjenju* bio "oduševljen", a "pobjeda Liste građana za jedinstveni Mostar je pobjeda razuma i pravde." U drugom članku piše "tako su veličanstveno i ubjedljivo sami *Mostarci* porazili ideju 'hrvatskog stolnog grada', kao i ideju podjeljenog Mostara sa etničkim cjelinama, koja im je silom naturana uz uporno sisanje straha od svakog zajedništva, koje su hrvatski čelnici u gradu opisivali kao 'omraženo jugoslavenstvo'."

Dnevni avaz objavljuje rezultate izbora pod krupnim naslovom "Zid je srušen" i informiše posebno Hrvate da je Lista građana za jedinstveni Mostar pobijedila zato što je HDZ "pravila račun bez krčmara". *Avaz* takodje objavljuje i otvoreno pismo Oručevića građanima Mostara u kome im čestita pobjedu na izborima.

Lideri opozicionih stranaka, koje se nisu pridružile koaliciji SDA, ali koji takodje ističu da stoje iza ideje o jedinstvenom Mostaru, pokazali su ili uzdržanost, ili su iskoristili ovu priliku za jetke primjedbe na račun vladajućih stranaka. Zlatko Lagumdžija je u ime Združene liste čestitao pobjednicima na izborima u Mostaru, ali je posebno pohvalio svoje kandidate. On je takodje

primjetio da su SDA i HDZ bili tajni saveznici u nastojanju da sačuvaju svoje pozicije i podijele vlast u Mostaru.

Vodja Republikanske stranke Stjepan Kljuić izjavio je da su na izborima u Mostaru pobijedile stranke koje su ratovale da bi podijelile grad. Dodao je "da je bilo političke volje, Mostar bi bio reintegriran i bez izbora". Mujo Kafedžić, potpredsjednik MBO rekao je da su izbori pokazali da će političke snage koje nemaju u rukama silu teško doći na vlast, zato što su izložene nasilju drugih.

Josip Jole Musa, nosilac Združene liste prokomentarisao je: "Narod će vidjeti ko je dobio, a ko izgubio... očekivao sam nešto bolje, ništa naročito, daleko od spektakla, ali bolje od ovoga."

Strani posmatrači - predstavnici EZ, OSCE i OHR - nisu krili svoje zadovoljstvo što su izbori protekli u redu i miru. Njihovo zadovoljstvo najbolje je izrazio Michael Steiner (Mihael Štajner): "Izbori u Mostaru su bez svake sumnje uspjeli, kako za Mostar tako i za Evropsku administraciju."

HDZ-ove reakcije i komentare na izbore prenijela je *Hrvatska riječ*. U detaljnoj analizi predizbornih priprema i rezultata, novine optužuju aktiviste HDZ da nisu bili dovoljno agilni i da nisu izveli na izbore sve one koji bi glasali za HDZ. Međutim, izborni rezultati nisu primljeni kao poraz, nego kao razočarenje, koje nema nekog većeg značaja. Vodja HDZ i gradonačelnik zapadnog Mostara, Mijo Brajković, izjavio je da je HDZ dobila veliku podršku od hrvatskih birača. Doista, naslov na prvoj stranici *Hrvatske riječi*, kojim se najavljuju rezultati kaže "Konačno i službeno Hrvati Mostara imaju svoje općine."

Na unutrašnjim stranicama lista, komentari su bili još otvoreniji: "U Mostaru je na izborima bila riječ prvenstveno o nacionalnom svrstavanju uz dvije liste koje su predstavljale dva nacionalna bloka. Jednu je tvorio muslimanski blok, a drugu HDZ... Znatno broj mostarskih Hrvata nije izišao na birališta, a u tome je ključ pobjede liste Safeta Oručevića... Bošnjačka strana, koju je na ovim izborima predstavljala SDA, ovoga puta umotana u oblatnu građanske koalicije, vješto je zakamufilirala samu sebe floskulama tipa 'Mostar Mostarcima', 'Za jedinstven grad' itd."

Na mostarske izbore ipak su pale neke sjenke. Izborna komisija je poništila glasanje u Bonu, da bi njenu odluku poništio ombudsmen Konstantin Zepos, nekoliko dana nakon izbora. Zbog toga konačni i službeni rezultati nisu objavljeni, ni sedam dana nakon izbora.

Druga sjenka predstavlja odsustvo mostarskih Srba na izborima. Pokušaji da se otvore biračka mjesta u Beogradu i Nevesinju ostali su samo pokušaji. Svi važniji faktori u provodjenju izbora ignorirali su ovo pitanje, kako prije, tako i nakon izbora. Ovo se može protumačiti kao prećutno prihvatanje stanja koje je stvoreno etničkim čišćenjem.

Treća sjenka slijedi u tolikoj mjeri u koliko su mostarski izbori zaista bili test za septembarske izbore. Ako je to tako, onda nema razloga očekivati bilo kakva iznenadjenja, ili promjene, u sadašnjoj političkoj konstelaciji.

TV Srpska

Sedmica u životu emisije "Novosti u 8"

Radovan Karadžić je još uvijek bez konkurencije najdominantnija ličnost u ovoj emisiji. On se pojavljivao direktno svakog dana kao predsjednik SDS, uključujući i njegov važni politički govor, održan na trodnevnom sastanku Glavnog odbora stranke (1-3 jula). U ovom govoru on je najveći akcenat stavio na predstojeće izbore: "Ako se srpsko glasačko tijelo podijeli ovoga puta, tada ćemo biti u opasnosti da ponovo puškom branimo svoju stečenu slobodu i svoju stečenu državnost." Njegovo odbijanje jednoglasnog zahtjeva Glavnog odbora da se odupre međunarodnom pritisku i kandiduje na izborima, nije promijenilo činjenicu da on, a ne Biljana Plavšić, ostaje na vlasti. Jer on je prihvatio ponovni izbor za predsjednika SDS.

Izrazi podrške koji su stizali od odredjenih svjetskih ličnosti i nekih medija brižno su birani u emisiji "Novosti u 8", kako bi se ojačao Karadžićev autoritet i karizma, kako u vezi sa mogućim ponovnim uvođenjem ekonomskih sankcija Republici Srpskoj, tako i u vezi sa Haškim tribunalom. U emisiji od 2 jula navodi se informacija agencije ANSA, da je Tribunal bio "prisiljen da prizna kako nema nikakvih pismenih dokaza protiv Radovana Karadžića."

Intenzivni razgovori Karla Bilita na Palama i Biljane Plavšić u Beogradu privremeno su otklonili dilemu da li je Karadžić još uvijek predsjednik Republike Srpske ili nije, ali je njegovo ostajanje na mjestu predsjednika SDS-a nastavilo konflikt njegove stranke i sa međunarodnom zajednicom i sa vladom u Sarajevu. Očekuje se odluka Apelacione potkomisije OSCE da li će SDS-u biti dozvoljeno da uopće učestvuje na izborima.

Objavljivanje, da će kandidati stranke biti Biljana Plavšić, Momčilo Krajišnik, Aleksa Buha i

Dragoljub Mirjanić dokaz je pritisaka na Karadžića. Svi izrazi podrške iz svijeta i od desničarskih srpskih stranaka, koje su prenijele "Novosti u 8", nisu ništa pomogli. Kao što je Krajišnik objasnio 4 jula, "Narod mora da zna da je nekandidovanje Predsednika Radovana Karadžića posledica pritisaka međunarodne zajednice." Komentar Milana Pribića, koji je emitovan istog dana napao je rečenu "zajednicu" sa posebnom oštrinom.

Inače, TV Srpska je u informativnim emisijama od 5 i 6 jula nastavila da govori o Biljani Plavšić, kao o "potpredsjedniku" čime je implicirala da tek treba da se odredi Karadžićeva konačna politička sudbina, u prvom redu od strane Apelacione potkomisije. S druge strane Bilitova izjava data 7 jula Reuters-u da se vlast Karadžića i Mladića "nepotrebno uveličava", nije uopće spomenuta na TV Srpska.

Premda se stalno ističe teza da se međunarodna zajednica (IFOR, Haški tribunal, OSCE, itd.) urotila protiv Republike Srpske i njenog rukovodstva, "Novosti u 8" nastavljaju govoriti s posebnim prezirom o "muslimanskoj" i "hrvatsko-muslimanskoj" Federaciji. Ne propušta se ni jedna prilika da ih se kritikuje i optužuje. Unutrašnje političke tenzije kompenziraju se isticanjem permanentne krize u Federaciji i stalnim sukobima između "Muslimana" i Hrvata.

Tenzije se podižu na različite načine. Sukob između IFOR-ovih vojnika i "srpskog stanovništva", do koga je došlo prilikom nedavne akcije IFOR-a kod Han Pijeska, prezentiran je na krajnje dramatičan način 6 jula, kao i "susret bliske vrste" IFOR-a sa oficirima vojske Republike Srpske u blizini naselja Brod na Drini prethodnog dana, nakon čega je Ratko Mladić uputio oštar protest IFOR-u. Tenzije u Federaciji bile su u centru pažnje u slučajevima trvenja Muslimana i Hrvata u Bugojnu (3 jula), političkog nepovjerenja u Mostaru (1-2 jula) i kontroverzi oko usvajanja federalnog zakona o odbrani. Sukob između Srba i Bošnjaka na novootvorenom mostu na rijeci Usori, koji se desio prilikom pokušaja Bošnjaka da udju u Doboju, ponudio je mnogo prostora za isticanje srpsko-muslimanskog neprijateljstva (5 juli).

Prilozi o izborima javljaju se najčešće u vidu izvještaja o interesovanju srpskih građana za izbore, te o provjeri biračkih spiskova u raznim mjestima. Najduži predizborni prilog, međutim, emitovan je 7 jula, kada je dat detaljan pregled stranaka i kandidata (iz Republike Srpske i Federacije), koji su se prijavili za izbore u RS. Ovaj prilog urađen je grafički pregledno, sa

tačnim imenima. Bila je to također najobuhvatnija informacija objavljena do sada u "Novosti u 8" o drugim političkim strankama (osim SDS). Na kraju iste emisije upućen je poziv svim političkim strankama da učestvuju u programu o izborima, koji će se emitovati sljedećeg dana (8 jula).

Vijesti u kontekstu

Premda je najvažniji politički događaj protekle sedmice u RS bila sjednica Glavnog odbora SDS, i druge "državne" aktivnosti pomno su praćene, kao dokaz da vlast funkcioniše normalno i u interesu srpskog naroda. Aktivnosti Biljane Plavšić došle su u prvi plan: dokaz da je ona preuzela "ovlasti", čak i ako je trodnevno zasjedanje Glavnog odbora SDS pokazalo da stvari stoje drugačije. Ekonomska i socijalna tematika (obnova i briga za izbjeglice) bili su također česti predmeti izvještavanja.

Sigurnosna situacija prezentirana je u izvještajima o sporazumu o medjuintitetskim granicama, koji je potpisan 6 jula u prisustvu admirala Leighton Smith (Lejtona Smita). Tumačenje srpske strane razlikuje se od tumačenja Smita i Bošnjaka. U emitovanom prilogu, nije data Smitova izjava da su to samo administrativne granice, niti njegova tvrdnja "mi nikada nećemo prihvatiti da medjuintitetska linija postane granica" (kao što je objavljeno u emisiji "Oko 22" na NTV Studio 99 istog dana). Incident na mostu preko rijeke Usore učvrstio je suprotna stanovišta Srba.

Lingvističke primjedbe

Odnos u emisiji "Novosti u 8" prema "drugom entitetu" (posebno Muslimanima) i medjunarodnoj zajednici karakteriše "tvrda" leksika i neprijatna terminologija. Federacija ostaje "muslimansko-hrvatski" sporazum i "mrtvo slovo na papiru", unutar koje Hrvati ne odustaju od "svoje separatističke politike". O budućoj BiH govori se kao o "Uniji Republike Srpske i hrvatsko-muslimanske Federacije". Sukob na mostu na Usori bio je sa "muslimanskim hordama", "ruljom ekstremista" i "muslimanskim novinarima" iz "balijske zemlje" (tj. sa primitivnim Muslimanima). U vijestima 6 jula spominju se "sljedbenici Alije Izetbegovića i njegove terorističke SDA". IFOR-ovi mirovnjaci su "belosvetski vojnici i političari" i "plaćenici multinacionalne antisrpske koalicije", koji su došli da brane "muslimansko nečoveštvo".

Zaključci

"Novosti u 8" pružaju bezrezervnu podršku vlastima Republike Srpske. Ovaj program u

potpunosti odražava stavove, ideologiju i nacionalnu euforiju, koju propagira vladajuća SDS. Nepomirljivo negativni odnos izražen u ovoj emisiji prema Federaciji - i posebno prema Muslimanima - ima za cilj da potpuno isključi mogućnost zajedničkog života i reintegracije.

TV BiH

U "Dnevniku" 2 jula izraženo je mišljenje vezano za mostarske izborima, po kome će pobjeda Liste za jedinstveni Mostar uveliko olakšati pripreme za izbore u cijeloj BiH u septembru. Otkriće koje je uslijedilo nakon toga, da je u Bonu pronađeno 26 listića više nego što je bilo registrovanih birača, doprinijelo je da ova prvobitna tvrdnja izgleda pomalo preuranjena, ali je, također, pružilo i priliku uredničkom timu da u sljedeća dva dana pokaže svoju uravnoteženost u izvještavanju o suprotstavljenim zahtjevima HDZ (da se bonski izori ponište) i SDA (da se potvrde).

Predaja stranačkih kandidatskih lista Privremenoj izbornoj komisiji OSCE 4 jula inicirala je trodnevno pokrivanje stranačkih aktivnosti u "Dnevniku". Većini stranaka koje su predale liste dopušteno je da govore u "Dnevniku" 4 jula, a izgleda da je iščezla i ranija averzija prema stranačkim konferencijama za štampu, koja je inače bila prisutna u "Dnevniku". U emisiji 5 jula, veliki blok posvećen je političkim platformama stranaka, dok su narednog dana stranačke vodje bile pozvane da govore o kandidaturi Fikreta Abdića.

Drugi prilog koji je emitovan 6 jula bio je posvećen ždrijebanju redosljeda stranaka u emisijama posvećenim prezentaciji političkih stranaka, koje će biti emitovane poslije "Dnevnika". (Vidi dalje u tekstu.) Voditelj je nakon toga zaključio, da se od TV BiH očekuje da bude sasvim nepristrasna, "ni po babu, ni po stričevima, ni po amidžama, ili prevedeno na naš jezik, ni po Aliji, ni po Harisu, ni po Krešimiru." On je u istoj emisiji također primijetio, da su mnogi gledaoci negodovali zbog toga što je TV BiH prethodne večeri objavila saopćenje Bosanske demokratske stranke, da će njen kandidat na izborima za Predsjedništvo biti Fikret Abdić. Medjutim, voditelj je objasnio da je dužnost TV BiH da takvu vijest objavi, a ne da je prešuti.

Prvi puta otkako je počelo praćenje medija, u emisiji "BiH izbori" emitovanoj 1 jula, pojavila se i izjava predsjednika Izetbegovića (o mostarskim izborima) i saopćenje jedne stranke iz Republike Srpske (Socijal-liberalna stranka). Namjenske promotivne priloge obezbijedili su za emisiju

Hrvatska stranka prava, Gradjanska demokratska stranka i Stranka privrednog prosperiteta. Izgleda da opozicija više ne bojkotuje ovu emisiju. S druge strane, ova emisija je i dalje profesionalna i nepristrasna.

Prošlonedjeljna emisija **"Face to face"** (5 juli) pružila je četvorici opozicionih lidera priliku da demonstriraju svoje nejedinstvo. Sukob je počeo nakon primjedbe Zlatka Lagumdžije (SDP) da će u slučaju ponovne pobjede nacionalnih stranaka u septembru mnogi ljudi trajno napustiti BiH, te da je vjerovatno da će doći do obnavljanja sukoba. Rasim Kadić (LS) je odgovorio da ovakav stav predstavlja u stvari prijetnju, na šta je Lagumdžija, za uzvrat, optužio Kadića da je glasnogovornik nacionalnih stranaka. U sukob se uključio Ibrahim Spahić (Gradjanska demokratska stranka), koji je izrazio žaljenje što se toliko "prljavog veša" iznosi u javnost.

Predizborna programska politika

Radio televizija Bosne i Hercegovine (RTV BiH) i Srpska Radio televizija (SRT) donijele su pravila ponašanja, koja će se primjenjivati tokom predizborne kampanje i izbornih aktivnosti.

Na prvi pogled, suština ovih pravila jeste da se naznače jednaki principi i jednak pristup u pokrivanju za sve stranke i nezavisne kandidate tokom izbornih aktivnosti. Osnovni principi koji se pominju jesu pružanje javnosti potpune informacije, usaglašavanje sa pravilima ponašanja koje je propisala privremena izborna komisija OSCE i razvijanje demokracije i poštovanje ljudskih prava. Obje RTV kuće izjavljuju da neće afirmisati one političke stranke i kandidate, koji će u izornoj trci omalovažavati svoje protivnike, a kamo li da će koristiti bilo kakav oblik nasilja, ili zastrašivanja, protiv drugih stranaka prilikom njihovog sudjelovanja u programima.

Razlike se javljaju u opredjeljenjima koja će odredjivati ponašanje radio televizijskih stanica. Programsko opredjeljenje RTV BiH jeste da će voditi računa "o činjenici da je Bosna i Hercegovina demokratska, suverena i politički i teritorijalno nezavisna država Bosnjaka, Hrvata i Srba kao konstitutivnih naroda (zajedno sa drugima) gradjana BiH." Programska politika SRT, s druge strane, jeste "da afirmiše suverenitet i integritet Republike Srpske utvrdjen dejtonskim mirovnim sporazumom". SRT takodjer izjavljuje da "neće predstavljati one političke partije i stranke čiji programi podstiču nasilnu promjenu Ustavom utvrdjenog poretka Republike Srpske, ugrožavaju

njenu teritorijalnu cjelokupnost i dostignuti stepen nezavisnosti."

Predstavljanje političkih stranaka na RTV BiH počće 15 jula. Stranke i nezavisni kandidati imaće desetominutne emisije i na televiziji (u 20.00 poslije "Dnevnika") i na radiju (u 22.30 poslije "Hronike dana"). Emisija "BiH Izbori" (ponedjeljkom od 18.00 do 19.00) i dalje će pružati mogućnost strankama da se predstavljaju priložima u trajanju od četiri minute.

RTV BiH je takodjer najavila konkurs za prijavu stranaka za učešće u emisijama na odredjen teme, koje će se realizovati dva puta nedjeljno i na radiju i na televiziji. Strankama su ponudjene 22 teme, dok će se raspored stranaka i tema odrediti ždrijebom. U svakoj emisiji će učestvovati pet stranaka. Emisije na radiju biće emitovane u 10.05 utorkom (u okviru emisije "Antena") i u 17.00 četvrtkom (kao dio "Otvorenog studija"). Televizijske emisije emitovaće se utorkom i četvrtkom u 21.00.

Strankama koje žele da učestvuju već je obezbijedjen prostor u kome se mogu sučeljavati izmedju sebe i/ili razmjenjivati ideje u emisiji "Face to face".

SRT će početi s predstavljanjem stranaka 9 jula: od 20.35 do 21.50 na televiziji (od utorka do petka) i od 17.00 do 18.00 na radiju (od utorka do četvrtka). Redoslijed pojavljivanja stranaka biće utvrdjen ždrijebom.

Stranke prijavljene za izbore na nivou Republike Srpske imaće takodjer priliku da učestvuju u radio i televizijskim debatama na četiri predložene teme. O svakoj temi raspravljaće se tri puta, a u svakoj emisiji može učestvovati do osam stranaka. Debate su predvidjene za emitovanje 6, 8, 13, 15, 20, 22, 27, i 29 augusta i 3, 5, 10 i 12 septembra.

Mediji ukratko

NTV Zetel je u novije vrijeme povećao napore na obrazovanju glasača. Jedan zanimljivi prilog, u kome se postavljaju pitanja "Zašto da glasam?" "Ko ima pravo da glasa?" i "Za šta ćemo glasati?" emituje se kao uvod u informativni blok, koji vodi novinar. Film je grafički sofisticiran, krajnje informativan i stilski jako dobro napravljen. Zetel je takodjer emitovao i mini anketu sa gradjanima Zenice o tome koliko poznaju liste kandidata. Niko od devet anketiranih osoba nije znao imena kandidata za predstojeće izbore. Izgleda da je Zetel svoj prilog upravo i napravio zbog toga.

Pod starateljstvom potpukovnika M.Milutinovića **Radio-Krajina** nastavlja da bude jedini emiter u Republici Srpskoj izvan gvozdеноg zahvata SDSa. Ove sedmice Radio-Krajina je jedinstvena u svom izbalansiranoj i informisanoj pokrivenosti ostavke Radovana Karadžića, kao predsjednika Republike Srpske, a prezentacija opštinskih izbora u Mostaru bila je uglavnom fer. Dosada, Radio-Krajina je bila jedinstven emiter u Republici Srpskoj, voljan da ponudi značajnu količinu vremena ličnostima kao što je vođa Liberalne partije, Miodrag Živanović.

Stanica, koja djeluje unutar vojne kasarne bosanskih Srba i koristi vojne regrute kao svoje reportere, bila je takođe jedina koja je izvještavala o preuzimanju SIM Radija i televizije u Bijeljini od strane vlade Republike Srpske i otpuštanja njihovih urednika. Mada, Radio Krajina podržava izvjesna gesla Republike Srpske, kao što je odana odbrana generala Mladića i konstantno upućivanje na "bivšu BiH", čini se da podpukovnik Milutinović možda dobija naređenja sa nekog drugog mjesta, a ne sa Pala.

U kontakt emisiji "Hyde park" **Radio Studio 99** 4 jula je bilo planirano da se održi razgovor na temu rezultata mostarskih izbora. U emisiji se čuo samo jedan slušalac, koji se požalio da su na izborima pobijedile iste one stranke koje su izazvale rat, a zatim su telefonske linije bile prekinute. Voditelj programa bio je, međutim, spreman i pustio je odgovarajuću muziku, uključujući i pjesmu "Vraćam se tebi, seko", kao i pjesmu Djordja Balaševića "Krivi smo mi."

Pismo

Poštovane kolege,

Dobili smo i pročitali Vaš *Monitoring Report* broj 5, od 3 jula. Moramo skrenuti vašu pažnju na značajnu činjenicu koju niste spomenuli, naime da je nezavisni radio "Kameleon" iz Tuzle dao svoj doprinos praćenju izbora u Mostaru. U subotu (29 juna) kolege iz "Soros Media Centra" u Sarajevu su nas obavijestili da su obezbijedili mogućnost da mi, kao nezavisna radio stanica u Tuzli, imamo mogućnost da se uključujemo u programe radio Mostara.

Istovremeno su napomenuli da ćemo tu mogućnost moći koristiti do utorka, 2 jula. Već u nedjelju smo preuzeli kontakt-program Radio Mostara, od 17.00 do 18.00 sati, koja je govorila o izborima. U nedjelju, ponedjeljak i utorak preuzimali smo njihovu centralnu informativnu emisiju u 16.00 sati. U istom periodu, obezbijedili smo za stanovnike Tuzle opširne informacije o izborima u Mostaru, a građane iz Mostara, koji žive u Tuzli, pozvali da odu u Mostar da glasaju.

Prema tome, barem što se nas tiče, Mostar nije bio "negdje daleko". Nalazimo se u vremenima u kojima prava informacija znači više nego što je to nekad značila. Mislimo da vas na to ne trebamo upozoravati, i da ćete biti dovoljno profesionalni da provjerite činjenice. Nažalost, u ovom slučaju napravili ste grešku i tražimo da je ispravite.

Konstantin Jovanović
Producent, Radio "Kameleona"

Tuzla, 4 juli 1996

Napomena direktora projekta: Radio Kameleon do sada nije bio uključen u monitoring.

Izdaju IWPR i MEDIA PLAN; Direktor projekta: Mark Wheeler
Obala Kulina bana 4/I, 71000 Sarajevo, BiH
Tel/fax 071-667-734/735
E-mail: MEDIAPLAN_ZU@ZAMIR-SA.ztn.apc.org

Institut za ratno i mirnodopsko izvještavanje (IWPR) je britanska dobrotvorna ustanova, osnovana sa namjerom da pomaže razvoj nezavisnih medija i da podrži umjerene glasove u bivšoj Jugoslaviji. Ovaj institut također izdaje *War Report (Ratni Izvještaj)* nezavisni mjesečni list, i *Tribunal*, dvomjesečni časopis o Međunarodnom tribunalu za ratne zločine u Hagu. Za pretplatu i druge informacije obratite se na IWPR 33 Islington High Street, London N1 9LH. Tel +44-171-713-7130 / Fax 713-7140/ E-mail: warreport gn.apc.org.

Media Plan je prva privatna organizacija u BiH specijalizovana za istraživanje i analizu medija. Glavni cilj mu je da promoviše obnovu i razvoj medija u BiH. Organizacija raspolaže opsežnom bazom podataka o BiH medijskoj slici.

Sa zahvalnošću napominjemo da ovaj projekat podržavaju Swedish International Development and Cooperation Agency, Open Society Institute, Friedrich Naumann Stiftung i Winston Foundation for World Peace.